

Eesti Pank

Eesti Panga roll raha- ja väärtpaberiarvelduste toimimisel

Mihkel Nõmmela

Makse- ja arveldussüsteemide osakonna juhataja

14. veebruaril 2013

Eesti Panga ülesanded ja eesmärgid seoses maksesüsteemidega (Eesti Panga seadus)

Eesti Pank

Eesti Panga ülesanne on maksesüsteemide tõrgeteta toimimise tagamine ja maksesüsteemide arendamine.

Maksesüsteemide toimimise tagamise
eesmärk on turvalised ja hästitoimivad süsteemid.

Mida tähendab “maksüsteem”?

Eesti Pank

Laiem tähendus

- instrumendid, reeglid, protseduurid, protsessid ja pankadevaheline arveldussüsteem

Kitsam tähendus

- pankadevaheline arveldussüsteem

Eesti Panga kolm rolli maksesüsteemide toimimise tagamiseks ja arendamiseks:

Eesti Pank

operaator - Eesti Pank on enda ja koostöös teiste Euroopa keskpankadega hallatavate pankadevaheliste maksete arveldussüsteemide omanik ja teenusepakkuja;

regulaator - Eesti Pank kehtestab pankadevaheliste maksete arveldussüsteeme puudutavaid õigusakte;

järelevaataja - Eesti Pank hindab ja koordineerib arveldussüsteemide toimimist ja arengut.

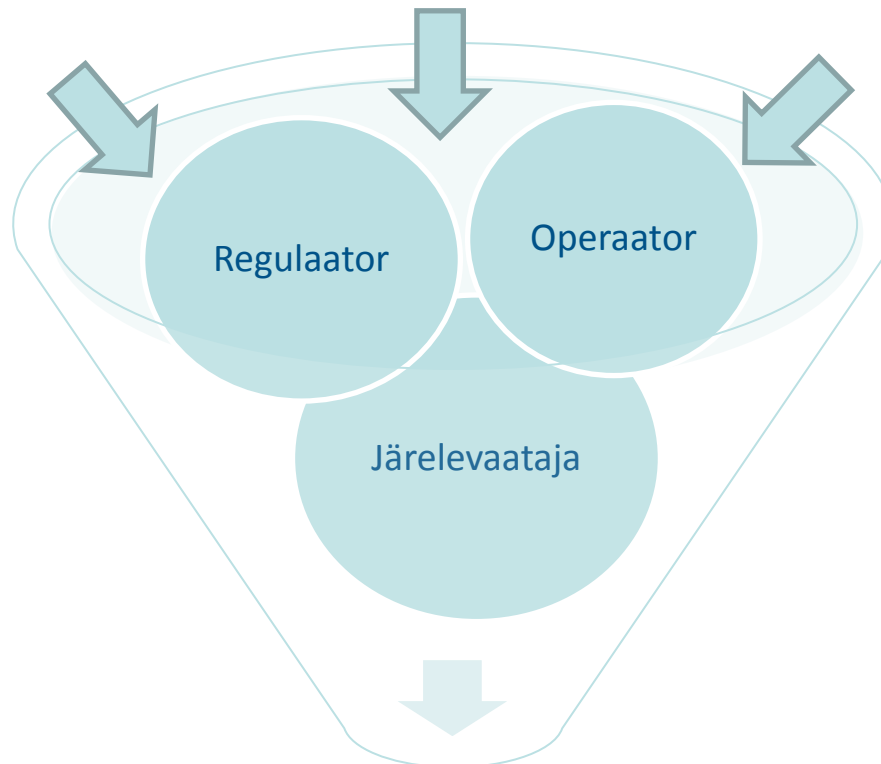
Lisaks osaleb Eesti Pank finantssektori taristute arendamisel ning poliitika ja õigusraamistiku kujundamisel ja rakendamisel (**edendamine**).

Eesti maksekeskkonna
monitooring

Maksekeskkonda kujundav
töö Euroopa Keskpankade
Süsteemi tasemel

Euroopa maksekeskkonna
monitooring

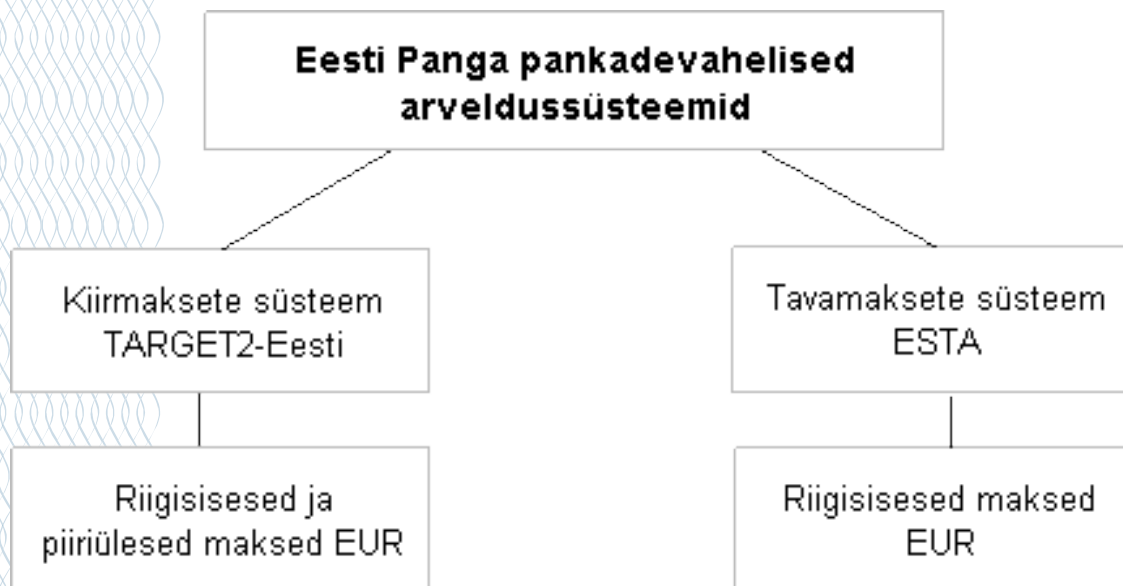

Eesti maksekeskkonna edendamine

Otsene mõju Eestis tegutsevatele makseteenuse pakkujatele
Kaudne mõju nii ettevõtetele kui ka tarbijatele

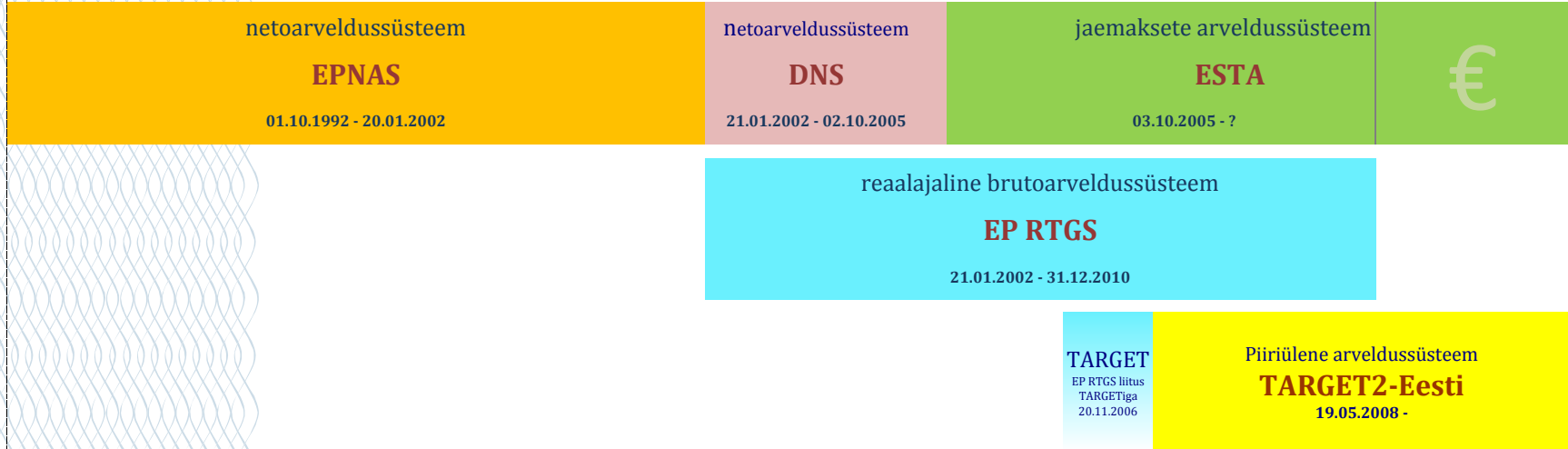
Eesti Pank haldab kahte pankadevahelist arveldussüsteemi – **TARGET2-Eesti ja ESTA.**

PANKADEVAHELISED ARVELDUSED EESTI PANGAS

1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013

PABERIL MAKSEDOKUMENDID

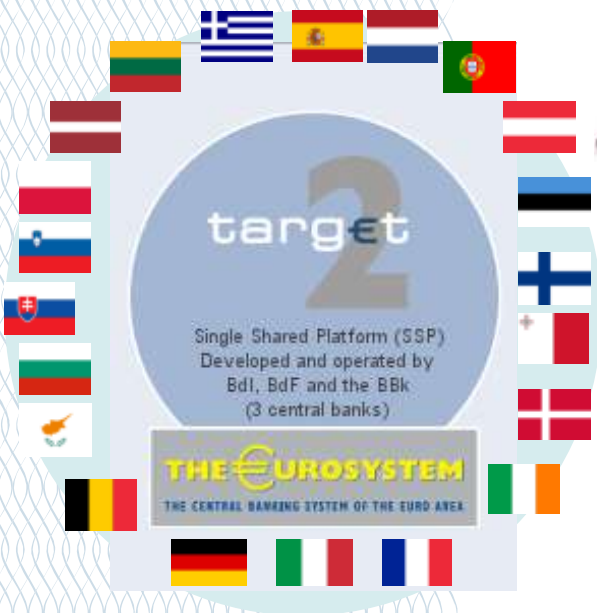
Maksekeskkond 2013

Eesti Pank

TARGET2-Eesti

Jaemaksete süsteem **ESTA**

Eestis tegevusloa alusel tegutsevad krediidiasutused

Välisriigi krediidiasutuste filiaalid

Väärtpaberite arveldussüsteem

Otekorraldussüsteem

Kaardimaksete süsteem

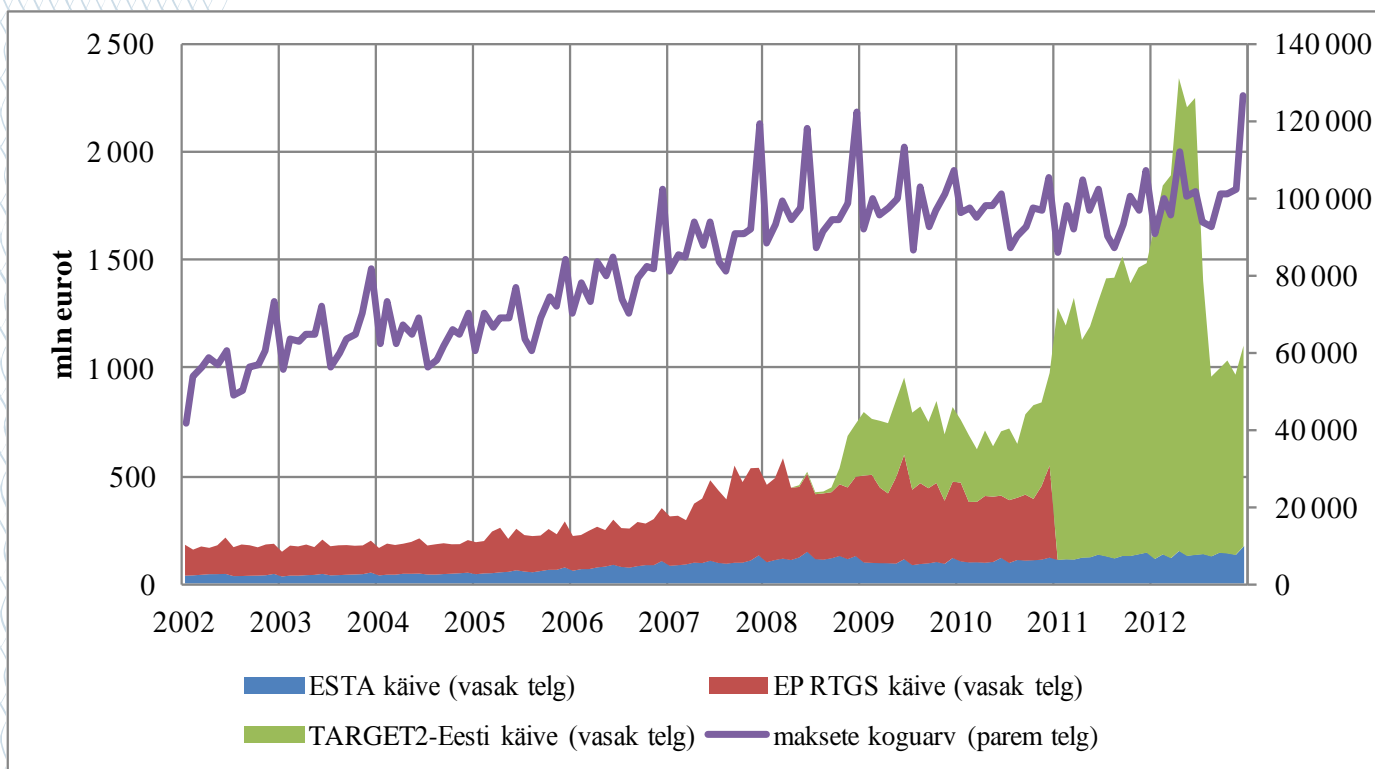
Arveldused Eesti Panga hallatavates arveldussüsteemides

Eesti Pank

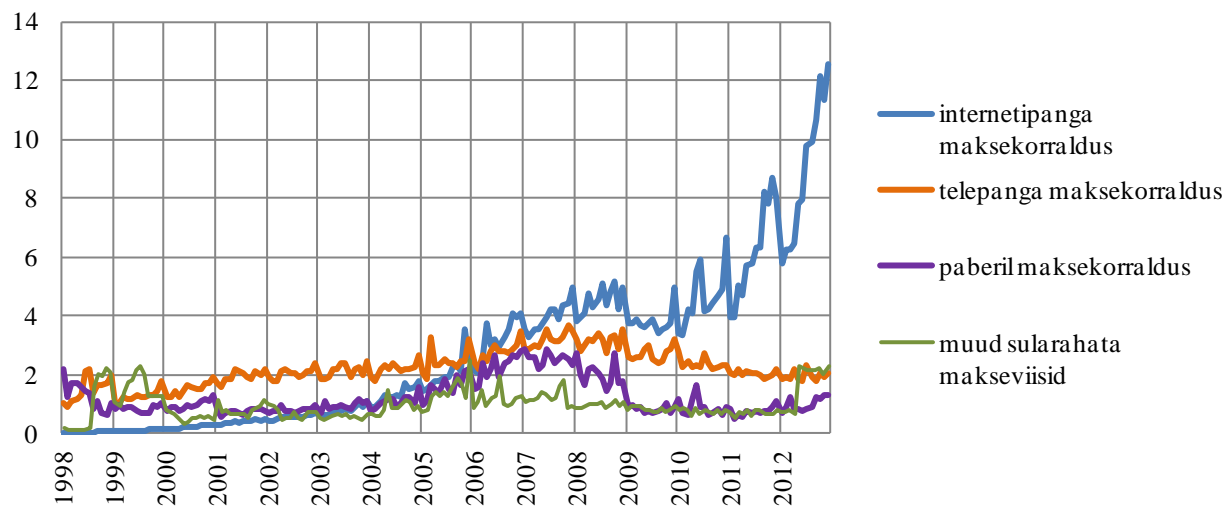
EP arveldussüsteemide kasutus 2012. aastal (päeva keskmisena)

Arveldussüsteem	Käive (mln eurot)	<i>Osatähtsus maksete käibes</i>	Maksete arv (tk)	<i>Osatähtsus maksete arvus</i>
ESTA	133,6	8,6%	100 775	99,6%
TARGET2 - Eesti	1 412,8	91,4%	363	0,4%
Kokku	1 546,4		101 137	

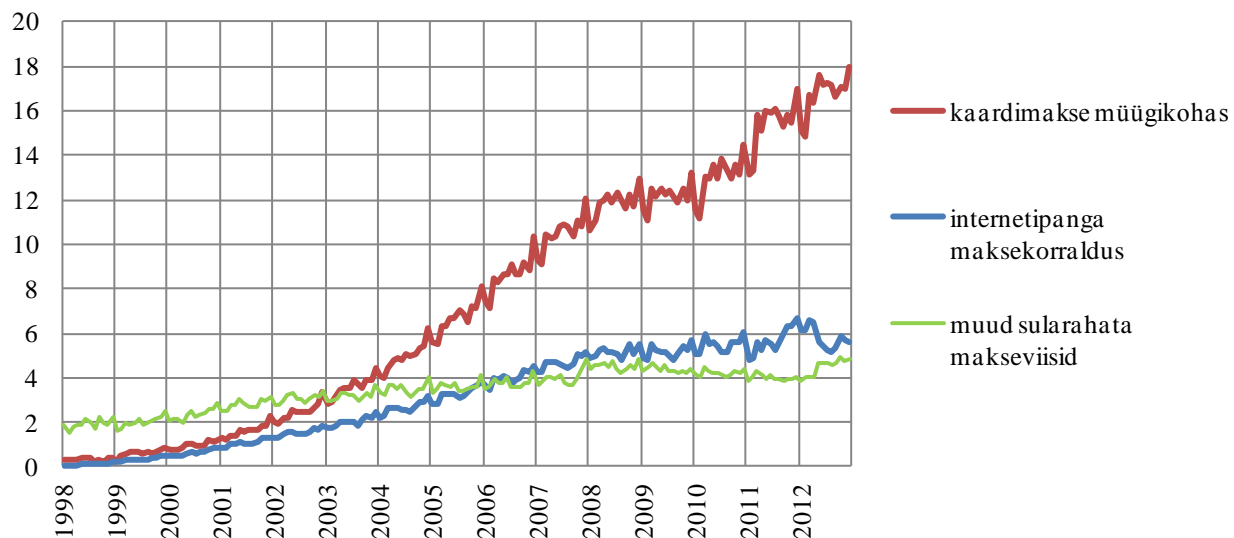

Olulisemate sularahata makseviiside maksete käive (mld eur)

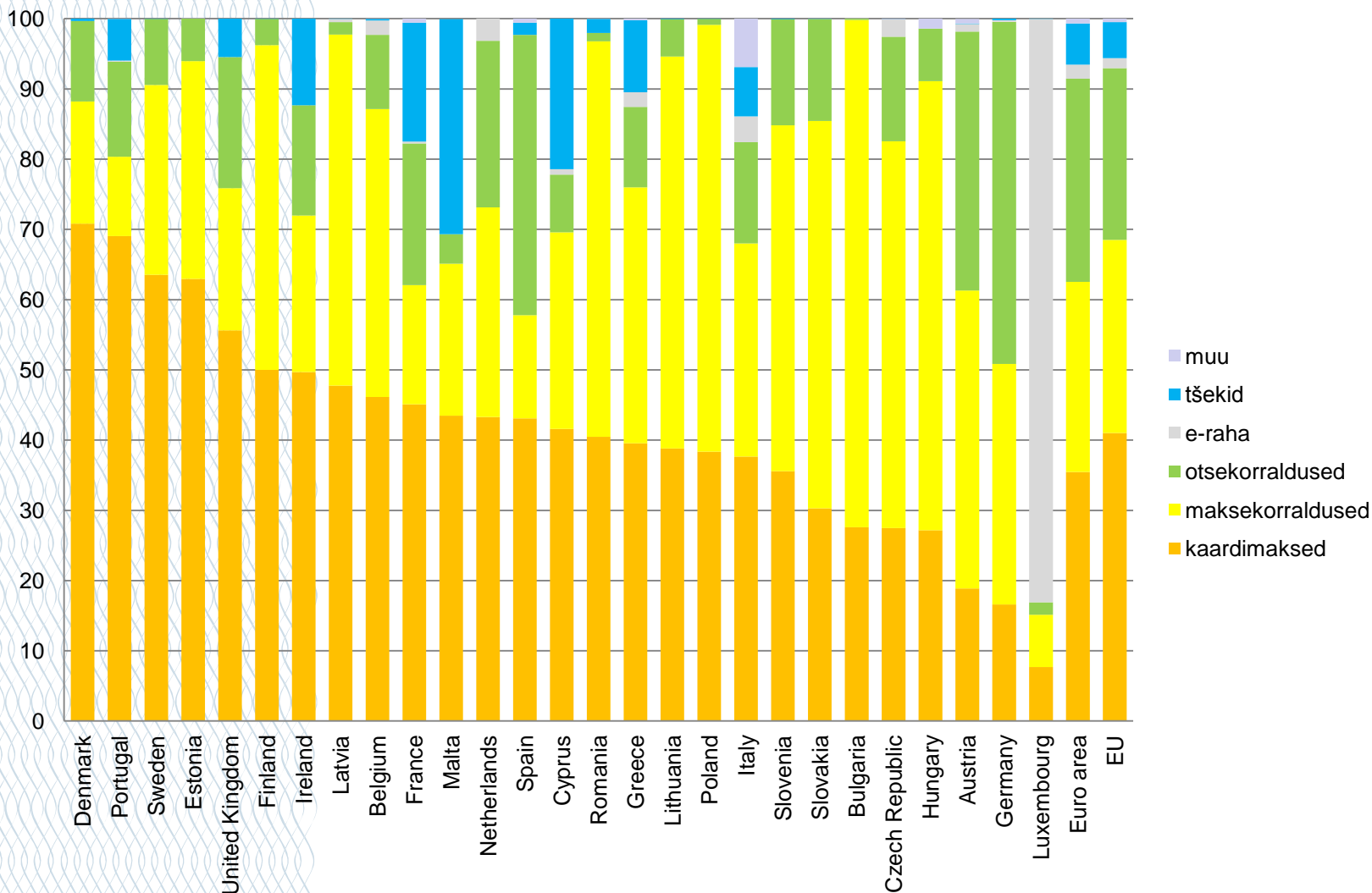

Olulisemate sularahata makseviiside maksete arv (miljonites)

Sularahata makseviiside kasutamise osakaalud Euroopas (2011. a.)

Eesti Pank

Eesti Pank kehtestab pankadevaheliste maksete arveldussüsteemide juriidilise raamistiku.

Raamistik on üles ehitatud Eesti Panga ja süsteemiliikmete (pankade) vahelistele lepingulistele kokkulepetele ja Eesti Panga presidendi määrustega kehtestatavatele tingimustele:

- **TARGET2-Eesti liitumisleping ja TARGET2-Eesti reeglid;**
- **ESTA liitumisleping ja ESTA reeglid.**

Eesti Panga president kehtestab ka süsteemide **hinnakirjad**.

Lisaks saab Eesti Pank pankadele kehtestada maksekontode pidamist ja maksete arveldamist käsitlevaid nõudeid. Mais 2010 kehtestas Eesti Pank **maksejuhiste aktsepteerimise tingimused**.

Järelevaataja roll (1)

Eesti Pank

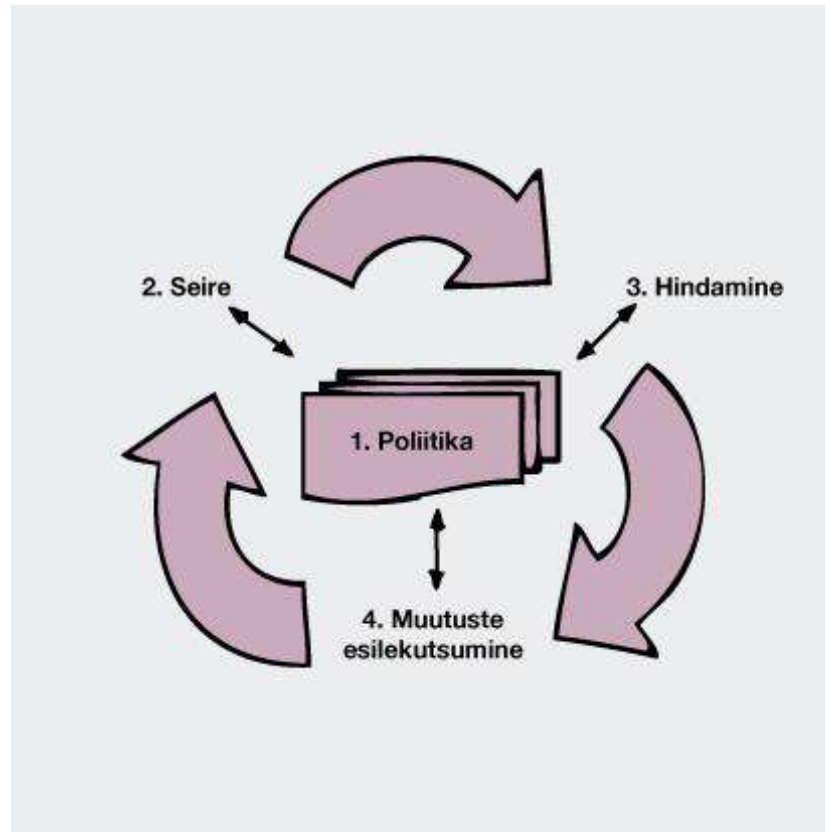
Eesti Pank jälgib olemasolevaid ja arendatavaid süsteeme ning hindab nende süsteemide vastavust rahvusvahelistele ja keskpanga nõuetele.

Järelevaataja rolli täitmisel põhineb Eesti Pank [järelevaatamise raamistikule](#).

Eesti Panga peamised ülesanded arveldussüsteemide järelevaatajana:

- **eristab** arveldussüsteemide turul **süsteemselt olulised ja olulised arveldussüsteemid**;
- **määrab** arveldussüsteemidele kohalduvad **nõuded ja hindab süsteemide vastavust** nendele nõuetele;
- **kiidab heaks arveldussüsteemide põhimõtted ja reeglid**;
- **tuvastab** süsteemides ilmnedavad **võivaid riske**.

Arveldussüsteemide järelevaatamine on pidev protsess:

Järelevaataja roll (3)

Eesti Pank

Eesti Panga järelevaatamisele kuuluvad kõik Eesti toimivad olulised ja süsteemselt olulised maksete ja väärtpaberite arveldussüsteemid.

Eesti Pank vaatab järele kolme arveldussüsteemi:

- **TARGET2-Eesti;**
- **ESTA;**
- **Eesti Väärtpaberikeskuse hallatav väärtpaberiarveldussüsteem.**

TARGET2-Eesti on Eesti finantssüsteemi jätkusuutliku toimimise jaoks tähtis ehk süsteemselt oluline arveldussüsteem, ESTA ja EVK süsteem liigituvad olulisteks arveldussüsteemideks.

Lisaks osaleb Eesti Pank Euroopa keskpankade süsteemi liikmena rahvusvaheliste arveldussüsteemide järelevaatamises.

Eesti Pank osaleb järgmiste finantssektori taristute arendamisel ning poliitika ja õigusraamistiku kujundamisel ja rakendamisel :

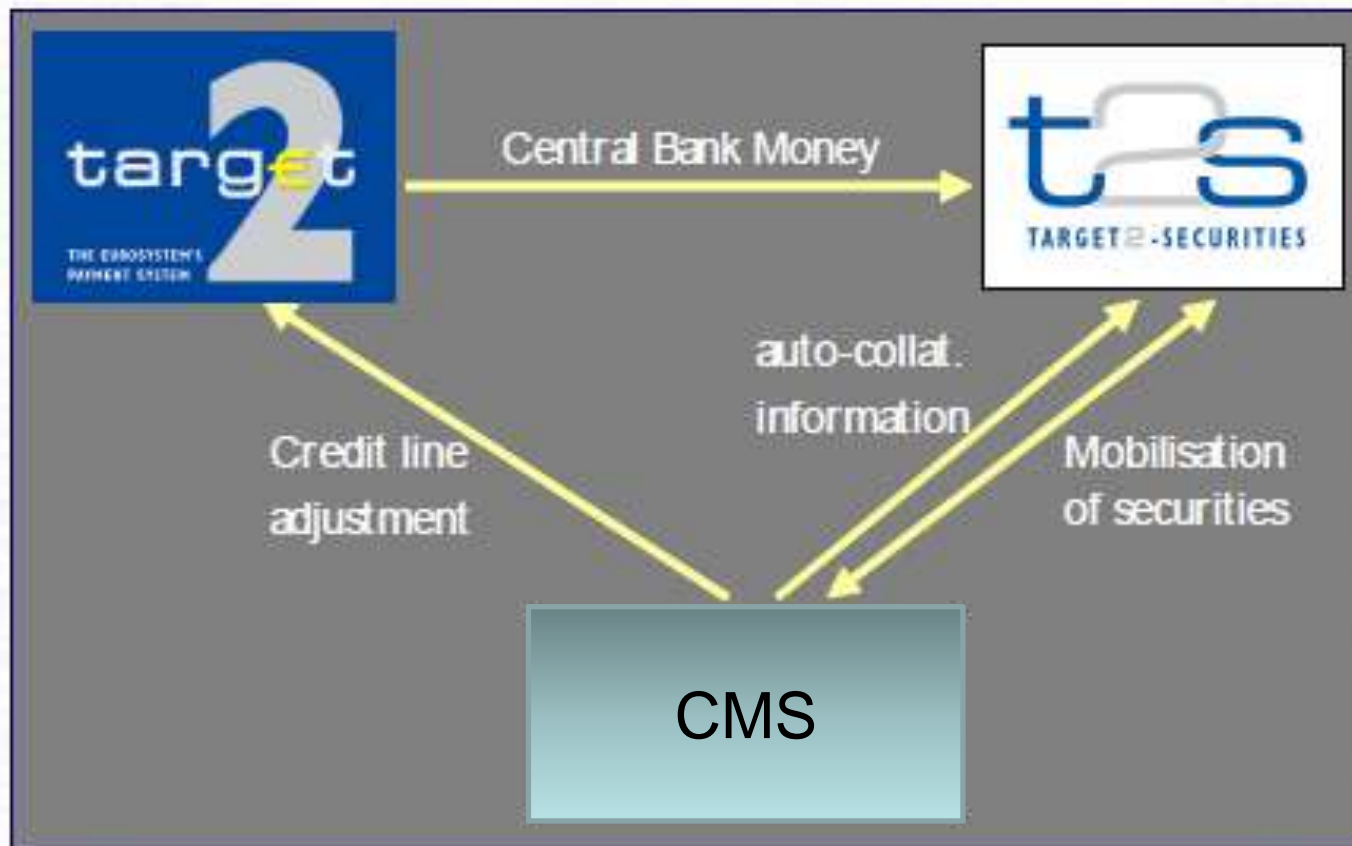
- rahaarveldussüsteem **TARGET2**;
- väärtpaberiarveldussüsteem **TARGET2-Securities**;
- keskpankadevaheline piiriüleste **tagatiste haldamise raamistik**;
- ühtne euromaksete piirkond **SEPA**.

Eesti Pank teeb maksekeskkonna edendamisel koostööd Rahandusministeeriumi, Pangaliidu ja pankadega ning Finantsinspeksiooniga.

Aktiivsed koostöökogud on

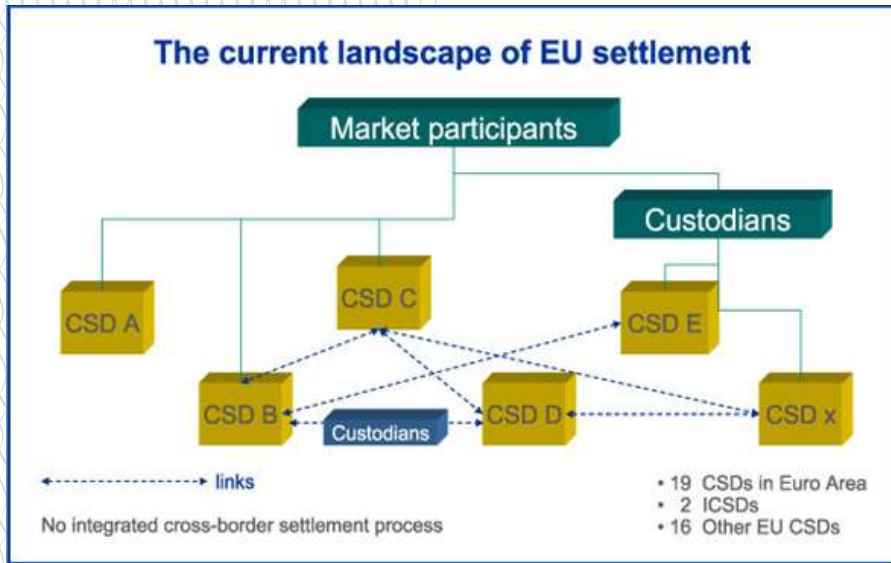
- Eesti Maksekeskkonna Foorum;
- Eesti maksesüsteemide ekspertide nõukogu ja selle alltöörühmad;
- TARGET2-Securities Eesti rahvuslik kasutajagrupp;
- Eesti Pangaliidu töögrupid.

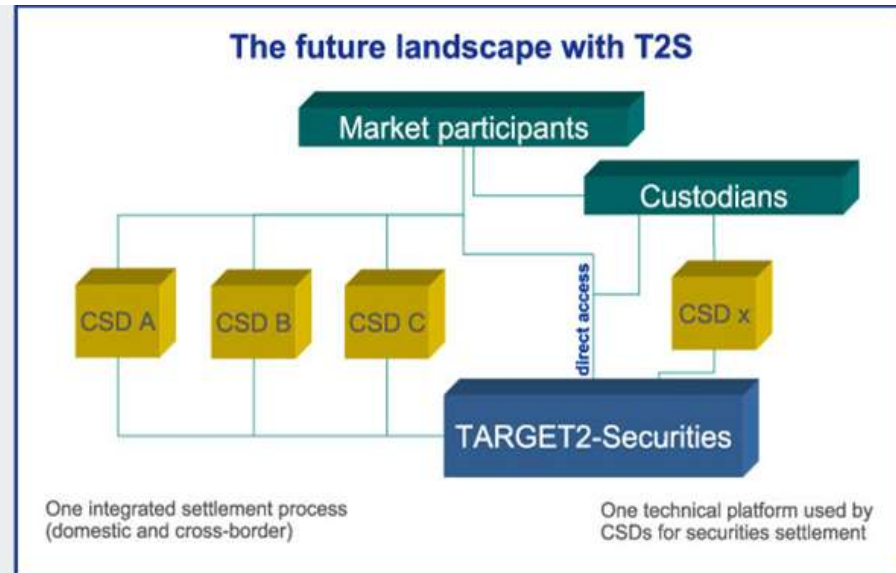

Eurosüsteemi keskne arveldusplatvorm **TARGET2-Securities (T2S)** luuakse selleks, et ühtlustada väärtpaberitega kauplemise võimalusi euroalal ning muuta investorite jaoks piiriülesed väärtpaberiarveldused lihtsamaks, odavamaks ja turvalisemaks.

Currently, each CSD settles according to its own technical set-up and respective national legal requirements. Interaction between CSDs is inefficient and costly.

T2S will provide all CSDs with a single platform for security settlement in Europe. With T2S, interaction between CSDs will occur on a harmonised basis.

T2S ajaraam

Eesti Pank

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Ettevalmistusetapp		T2S platvormi spetsifitseerimine								Migreerumine	
			Arendamine ja testimine								
										sh kasutaja testid	

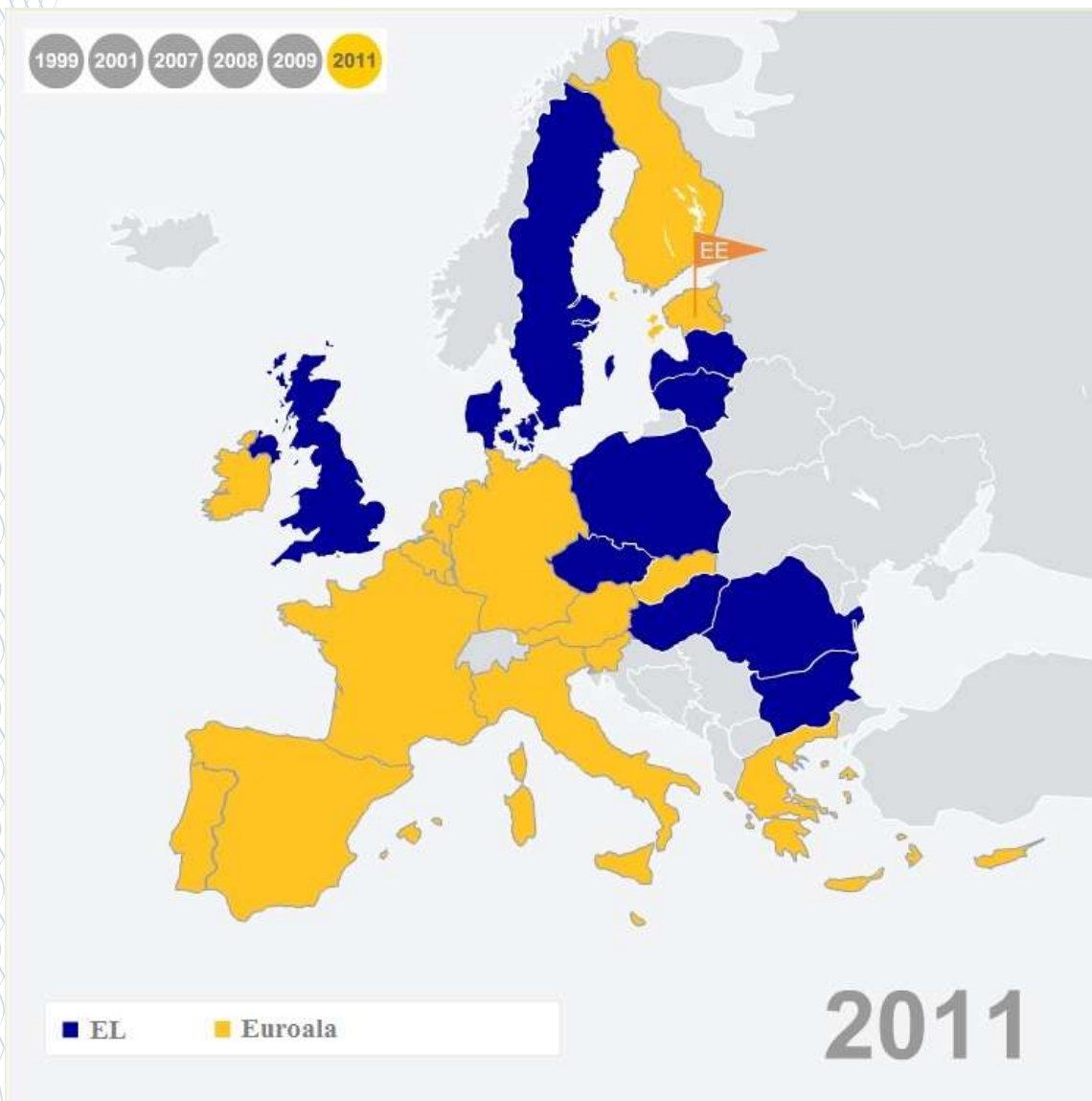
- Liitumine toimub kolmes laines. Esimene laine liitub 2015. aastal, **Eesti Väärtpaberikeskus liitub III laines 2016. aasta novembris.**

Eesti turg valis liitumiseks mudeli, kus kõik kontod* viiakse T2Si tasandile.

- * Eurosüsteem kiitis heaks Eesti Väärtpaberikeskuse taotluse Eesti pensionifondide osakute välja jätmiseks T2S platvormil arveldatavate väärtpaberite hulgast, kuna pensionifondide osakuid ei arveldata piiriüleselt ja osakute viimine T2Si platvormile oleks Eesti Väärtpaberikeskusele kaasa toonud olulisi lisakulusid

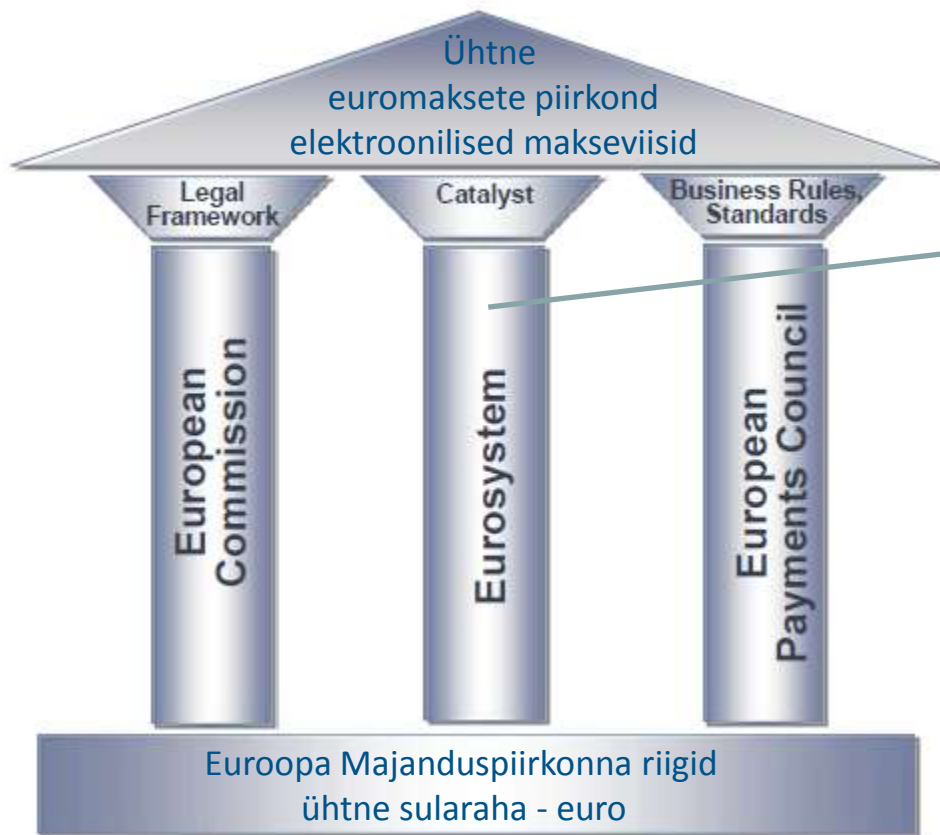
€URO – meie raha
S€PA – ühtne euromaksete piirkond

Eesti Pank

SEPAst üldiselt – keskpankade roll

Eesti Pank

Maksekeskkonna edendamine läbi koostöö ja poliitiliste seisukohtade avalikustamise (n SEPA eduraportid).

Regulatsioonide väljatöötamiseks Euroopa Keskpankade Süsteemi ühtse sisendi andmine.

Eestis – Maksekeskkonna Foorum ja aktiivne koostöö Pangaliidu ning Rahandusministeeriumiga.

SEPA idee sai alguse juba 2002 – turu initsiatiivina
“SEPA-le ülemineku määrus” võeti vastu 2012

SEPA eesmärk

Eesti Pank

- Konkurentsivõimeline ja uuenduslik jaemakseteenuse turg
  - soodsamad maksevõimalused
  - tõhusamad tooted
  - parem kvaliteet
- Ühtsed makselahendused üle Euroopa
  - 1+1 ehk üks pangakonto ja üks pangakaart

- SEPA tingimustele vastavate makseviiside kasutuselevõtt Eestis on toimunud järk-järgult:
  - ELiga liitumine 2004 → EU makse
  - euro kasutuselevõtmine 2011 → EU makse hind = kodumaine
  - SEPAle üleminek 2014 → kodumaine = SEPA makse
- Muudatuste positiivsed mõjud:

SEPA maksekorraldused

- Võrreldes krooni ajaga on eestimaalased säästnud kahe aastaga ligi 15 miljonit eurot.
- Riigisisised ja piiriülesed maksed on sama lihtsad ja mugavad.
- Piiriülesed maksed on kiiremad.

SEPA otsekorraldused

- Võimalus tasuda piiriüleselt tarbitud toodete/teenuste eest oma Eestis asuvalt pangakontolt.
- Maksjate turvalisus on tagatud.

SEPA-le üleminek toob kaasa uue teenuse – SEPA otsekorraldus

Eesti Pank

- Võimaldab tarbijal tasuda Euroopast ostetud toodete ja teenuste eest oma kodupanga vahendusel.
- Tarbijate turvalisus on tagatud (sh vajadusel “küsimusi esitamata” ja tingimusteta õigus tagasimaksele 8 nädala jooksul alates otsekorraldusmakse teostamisest).
- Eestis on SEPA otsekorraldus esialgu kasutatav ainult piiriüleselt.
- SEPA otsekorralduse pakkujad ja tingimused sõltuvad turunõudlusest ning konkurentsisest.

Praegu

Riigisiselt:

- maksekorraldus
- pangasisene ja pankadevaheline otsekorraldus
- e-arve kliendi internetipangas + ühekordne maksekorraldus

Piiriüleselt:

- SEPA maksekorraldus
IBAN ehk rahvusvaheline kontonumber
- Otsekorralduse ja e-arve osas pole lahendust

Tulevikus

Riigisiselt:

- SEPA maksekorraldused
- pangasisene ja pankadevaheline e-arve püsimakseteenus = e-arve internetipangas + soovi korral automaatne SEPA maksekorraldus
IBAN ehk rahvusvaheline kontonumber

Piiriüleselt:

- SEPA maksekorraldus
- SEPA otsekorraldus

Üleminekuperioodi pikkus Eestis (ettevõtted ja avaliku sektori asutused)

Eesti Pank

- Maksekeskkonna Foorumil arutati ühe aastase üleminekuperioodi kasutamist ehk kuni 1.2.2015. a,
- 1. aastaga peaks olema enamik võimelised oma raamatupidamissüsteemid- ja protsessid ümber korraldama,
- Maksimaalse (kahe aastase) üleminekuperioodi kasutamist tuleb iga üksikjuhtumi puhul eraldi käsitleda.

NB! Tarbijatele toimub kogu üleminek automaatselt.

IBAN ehk rahvusvaheline kontonumber

Eesti Pank

- Eestis IBAN kasutusel paralleelselt riigisisese kontonumbriga (BBAN) juba alates 2004. aastast.
- IBAN on kliendi pangakontonumber, mis on teisendatud rahvusvaheliselt aktsepteeritud kujule.
- Eesti riigisisestele kontonumbritele lisatakse täiendavalt riiki ja makseteenusepakkujat (panka) tuvastavad koodid ja kontrolljärk.

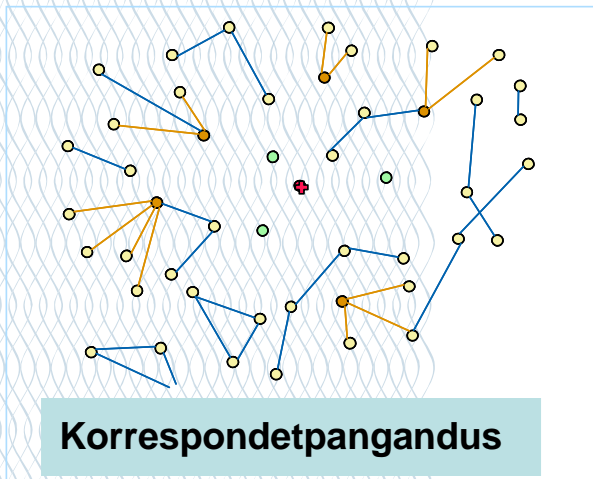
Eesti Pank

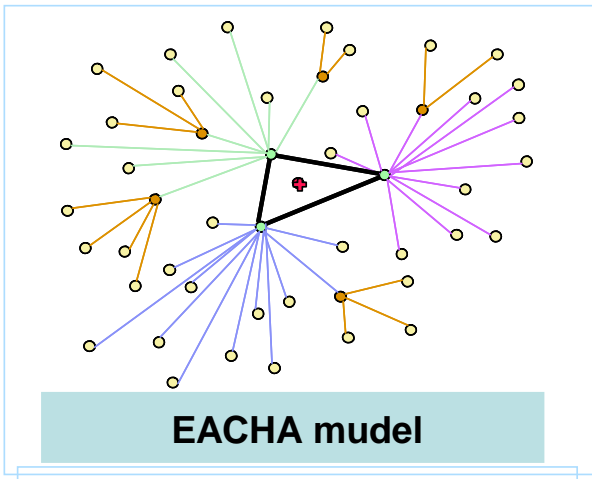
Jaemaksesüsteemi ESTA uuendamine vastavaks üle-euroopaliste SEPA tingimustega

Riikidevahelised arveldused

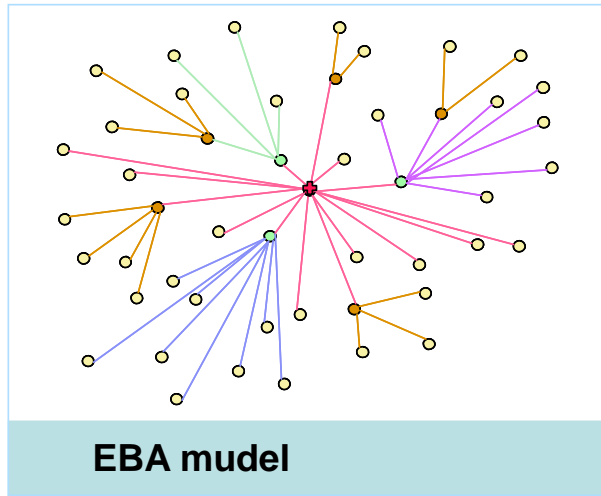
Eesti Pank

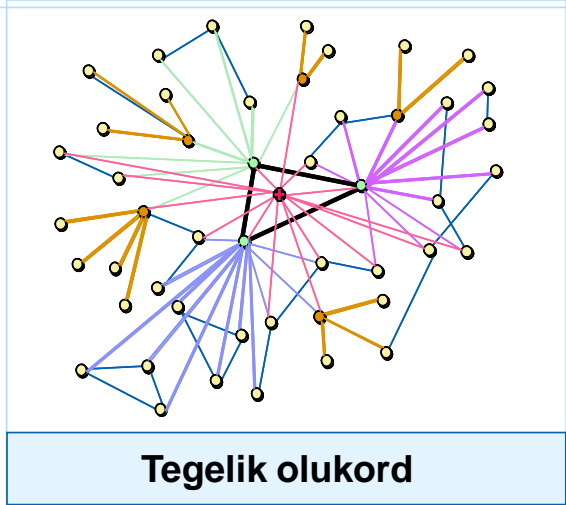
Korrespondetpangandus

EACHA mudel

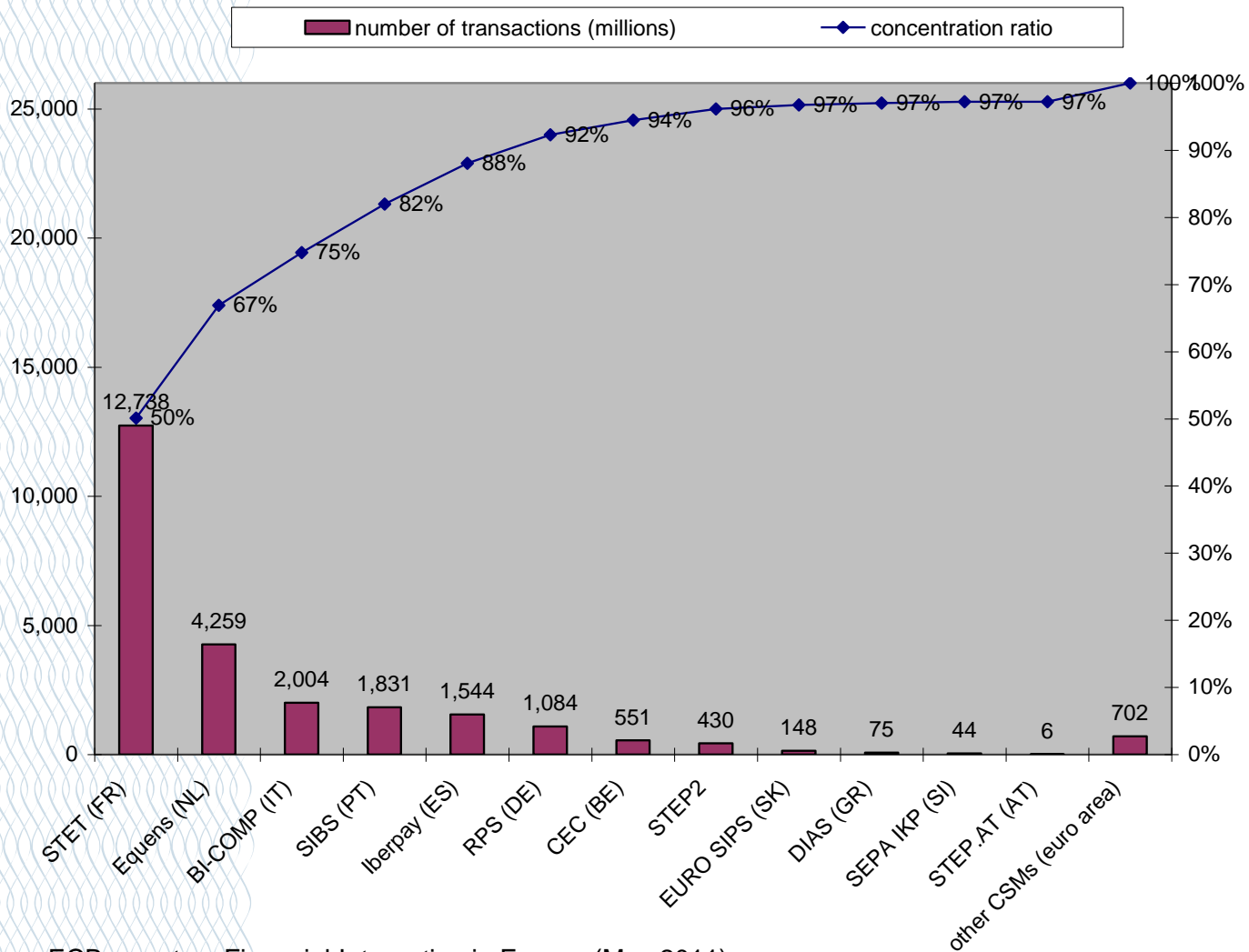

EBA mudel

Tegelik olukord

- Bank
- Processing Bank
- ◇ ACH
- ✚ EBA

ECB report on Financial Integration in Europe (May 2011)

ESTA uuenduste eesmärgid

Eesti Pank

- Maksete valdkonnas suurte ja väikeste pankade vahel võrdsemate konkurentsitingimuste säilitamine.
- Tarbija jaoks peab teenustase jääma vähemalt tänasele tasemele ehk maksed ei tohi aeglasemaks muutuda.
- Jaemaksesüsteem peab olema koostalitusvõimeline teiste euroala jaemaksesüsteemidega.

ESTA uuendused pankadele – võrdlus praeguse olukorraga

	ESTA praegu	ESTA – EEPS (STET/Core) tulevikus
Riigisisene pankadevaheline arveldus	Jah	Jah
Arvelduskiirus (tsükleid päevas)	10 korda päevas	10 korda päevas
Makse kohalejõudmise kiirus kliendile	ca 1.5 tundi	ca 1.5 tundi
Maksejuhise hind pangale <small>*aastas vähemalt 25 miljonit maksejuhist (kõik riigisiseseid pankadevahelised maksed)</small>	3 senti	~2 senti*
Pakutavad teenused:		
- pärand maksekorraldused (praegused tavamaksed)	Jah	Ei
- SEPA kredithaldused (tavamaksed peale 1.2.2014)* <small>* sh maksed 2. Ülestõusmispühal</small>	Ei	Jah
- SEPA otsekorraldused	Ei	Jah
Piiriülene pankadevaheline arveldus <small>* Tulenevalt turuolukorrast peavad pangad olema otsesed või kaudsed üleeuroopalise arvelduskoja (EBA Clearing) liikmed ja ühiselt otsustama, et piiriülesed maksed tehakse kasutades kõnealust lahendust.</small>	Ei	Tehniliselt jah*

Uuenduste teostamisel on Eesti Panga partneriks Prantsuse ettevõtte STET

Eesti Pank

- Mis muutub:
  - Säilib praegune ESTA hind või muutuvad pankadevahelised maksed kuni kolmandiku võrra soodsamaks;
  - esmajärjekorras jääb maksete kiirus Eestis samaks (NB! STET võimaldab kiirust tõsta ja selle nimel hakatakse pankadega tööd tegema);
  - suurendatakse ESTA tööpäevade arvu – kõigepealt pannakse ESTA tööle ülestõusmispühade 2. pühal;
  - lisaks SEPA kredittkorraldustele (tavamaksed) on ESTA kaudu võimalik teha SEPA otsekorraldusi;
  - piiriüleste maksete korral sõltub makse kohalejõudmise kiirus teistest euroala jaemaksesüsteemidest ja on aeglasem (kehtib T+1).

Rakendamise ajakava – kõigi pankade jätkamine on kogu projekti edukaks teostamiseks tähtis

Eesti Pank

Algus	Lõpp	Tegevus
Jaanuar 2013	Veebruar 2014	SEPA krediidikorraldused
Jaanuar 2013	Märts 2014	Arveldused 2. ülestõusmispühal
Jaanuar 2013	<i>täpsustub</i>	Koostalitlusvõime EBA STEP2-ga
September 2013	<i>täpsustub</i>	Arveldused mittetööpäevadel
Märts 2014	<i>täpsustub</i>	SEPA otsekorraldused

Eesti Pank

Täna tähelepanu eest!

www.eestipank.ee/makse-ja-arveldussusteemid

www.ecb.int/paym/html/index.en.html

www.pangaliit.ee/et/maksefoorum

Kõik esitluses kasutatud graafikud on koostatud Eesti Pangas või Euroopa Keskpangas